

I. Πρόλογος

Το Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας, στο οποίο λειτούργησε υποστηρικτικά το εν λόγω Έργο, έχει καταγράψει από την αρχή της λειτουργίας του, τον Οκτώβριο 2011 μέχρι το 2013, 383 θύματα ρατσιστικής βίας. Ενώ μόνο για το έτος 2014, το Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας κατέγραψε 81 περιστατικά ρατσιστικής βίας με περισσότερα από 100 θύματα¹.

Σκοπός του εν λόγω Έργου ήταν να βελτιώσει την τραγικά ανεπαρκή πρόσβαση των θυμάτων εγκλημάτων μίσους σε ιατρικές, ψυχοκοινωνικές και νομικές υπηρεσίες, και να συνδράμει την πρόσβασή τους στο σύστημα δικαιοσύνης, ώστε να είναι σε θέση να ζητήσουν νομική επανόρθωση.

Η διεθνής εμπειρία έχει δείξει ότι τα εγκλήματα μίσους οφείλουν να τυγχάνουν μεγαλύτερης προσοχής από τα κοινά εγκλήματα, διότι επηρεάζουν ολόκληρες κοινότητες ανθρώπων, τραυματίζοντας την κοινωνική συνοχή.

Επιπλέον, όσον αφορά στα θύματα *per se*, βιώνουν έναν πολλαπλό αποκλεισμό: αφενός η έλλειψη υποστηρικτικών δομών οδηγεί σε δευτερογενή θυματοποίηση, αφετέρου η αδυναμία πρόσβασης στο σύστημα δικαιοσύνης ακυρώνει την ίδια την έννοια της έννομης προστασίας.

Στόχος του Έργου ήταν η παροχή ενός ολοκληρωμένου συστήματος αναγνώρισης, καταγραφής και αντιμετώπισης των ρατσιστικών εγκλημάτων, με δύο βασικούς στόχους: α. την παροχή ολοκληρωμένων υπηρεσιών στα θύματα εγκλημάτων μίσους μέσω ενός συστήματος παραπομπών για διερμηνεία, πρωτογενή ιατρική, ψυχοκοινωνική και νομική υποστήριξη των θυμάτων, και β. μέσω των υπηρεσιών αυτών, την ανάδειξη των διοικητικών, θεσμικών και νομικών προβλημάτων και την διατύπωση σχετικών συστάσεων προς τις αρμόδιες αρχές.

Το έργο που υλοποιήθηκε συνέβαλε ενεργά στην αντιμετώπιση των κοινωνικών ανισοτήτων, καθώς προσέφερε τις απαραίτητες υποστηρικτικές υπηρεσίες στα άτομα που είναι αποδέκτες της πιο οξείας μορφής διακρίσεων, των εγκλημάτων μίσους.

¹

Κατά τη διάρκεια υλοποίησης του Έργου, οι συνεργαζόμενοι φορείς κατάφεραν να εντοπίσουν και να καταγράψουν περιστατικά εγκλημάτων μίσους στην Αθήνα αλλά και σε ολόκληρη την ελληνική περιφέρεια. Από τις καταγραφές αυτές αρκετά ήταν τα άτομα που έλαβαν υποστηρικτικές υπηρεσίες όπως υπηρεσίες συνοδείας σε νοσοκομεία και αστυνομικά τμήματα, υπηρεσίες διερμηνείας, ιατρική υποστήριξη, ψυχοκοινωνική και νομική συνδρομή.

Επιπλέον σημαντικό κομμάτι του Έργου αποτέλεσαν οι ενημερωτικές εκδηλώσεις που πραγματοποιήθηκαν σχετικά με τα εγκλήματα μίσους, τον τρόπο αντιμετώπισής τους, το νομικό πλαίσιο αλλά και τη σημασία της καταγραφής τέτοιων περιστατικών. Στα πλαίσια του Έργου πραγματοποιήθηκε η επικαιροποίηση και ανατύπωση του ενημερωτικού φυλλαδίου του Δικτύου καθώς επίσης και η παραγωγή ενός spot με στόχο την ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης αναφορικά με θέματα ρατσισμού, διακρίσεων και εγκλημάτων μίσους.

Καίριας σημασίας τέλος είναι το γεγονός ότι στα πλαίσια του Έργου εκδικάστηκαν υποθέσεις που αφορούσαν σε εγκλήματα μίσους με πολύ θετικά αποτελέσματα.

A. Θεσμικές επισημάνσεις

Για τους σκοπούς του Έργου και δεδομένου ότι αυτό λειτούργησε συμπληρωματικά και βοηθητικά προς το Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας, υιοθετήθηκε ο ορισμός που χρησιμοποιείται από αυτό. Δηλαδή, **περιστατικά ρατσιστικής βίας** θεωρούνται εγκληματικές πράξεις ή βίαιες ενέργειες ή συμπεριφορές εις βάρος ατόμων, τα οποία στοχοποιούνται λόγω εθνικής ή εθνοτικής προέλευσης, χρώματος, θρησκευτικής προέλευσης, σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας φύλου ή αναπηρίας. Καταγράφονται επίσης εγκληματικές πράξεις ή βίαιες ενέργειες ή συμπεριφορές σε βάρος των *υπερασπιστών* ανθρωπίνων δικαιωμάτων, δηλαδή όσων ατόμων προωθούν και προστατεύουν τα ανθρώπινα δικαιώματα και στοχοποιούνται λόγω αυτής τους της ιδιότητας.

B. Μεθοδολογία

Το εν λόγω Έργο υιοθέτησε επίσης την μεθοδολογία του Δικτύου Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας για τους ίδιους λόγους που αναφέρονται ανωτέρω. Η αυστηρή μεθοδολογία του Δικτύου, επιβάλλει την καταγραφή αποκλειστικά μέσω της συνέντευξης με τα θύματα και για τον λόγο αυτό εξαρτά την επιτυχία της καταγραφής από την επιθυμία του θύματος να καταγράψει την εμπειρία του. Όλοι οι φορείς που συμμετέχουν στο συγκεκριμένο Έργο, έχουν υιοθετήσει την ενοποιημένη φόρμα καταγραφής. Η συμπλήρωση της φόρμας καταγραφής βασίζεται στη μαρτυρία του θύματος, είναι ανώνυμη και χρησιμοποιείται αποκλειστικά και μόνο από τους φορείς του

Έργου με σκοπό την καταπολέμηση του ρατσισμού και των εγκλημάτων μίσους. Τα στοιχεία που καταγράφονται προωθούνται επίσης στο Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας, πάντα με τη σύμφωνη γνώμη των θυμάτων.

II. Ανάλυση των καταγραφών

A. Γενικά χαρακτηριστικά καταγεγραμμένων επιθέσεων

Κατά την περίοδο Οκτωβρίου 2014 –Μαρτίου 2016, οι φορείς του Έργου κατέγραψαν μέσω συνεντεύξεων με τα θύματα **150 περιστατικά** ρατσιστικής βίας με **200 θύματα**.

Στα **47 περιστατικά** στοχοποιήθηκαν 48 **μετανάστες-ριες ή πρόσφυγες** λόγω εθνικής ή εθνοτικής προέλευσης, θρησκείας ή χρώματος. Στα **101 περιστατικά** στοχοποιήθηκαν 142 **ΛΟΑΤΚΙ άτομα**. Εξ αυτών **σε 2** περιστατικά τα θύματα ήταν αλλοδαποί οι οποίοι στοχοποιήθηκαν λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού **και** λόγω εθνικής ή εθνοτικής προέλευσης, σε 1 περιστατικό τουλάχιστον το θύμα στοχοποιήθηκε **και** λόγω αναπηρίας. Σε **3 περιστατικά** τα θύματα στοχοποιήθηκαν ως **υπερασπιστές ανθρωπίνων δικαιωμάτων** λόγω της δράσης τους υπέρ των προσφύγων ή/και των μεταναστών-ριών. Σε **2 περιστατικά** στοχοποιήθηκαν ιεροί ή συμβολικοί χώροι ή χώροι συλλογικότητας. Σε **37** περιστατικά οι δράστες στοχοποίησαν ένα άτομο ενώ σε **113** περιστατικά στοχοποίησαν περισσότερα από ένα άτομα.

Γεωγραφική διασπορά: 82 περιστατικά έλαβαν χώρα σε περιοχές **εκτός Αττικής**, και **67 σε περιοχές εντός Αττικής**. Εκτός Αττικής καταγράφηκαν 16 περιστατικά στη Θεσσαλονίκη, 16 στην Πάτρα, 12 στην Κω και 5 στην Κρήτη. Λιγότερα περιστατικά καταγράφηκαν σε περιοχές όπως η Θάσος, η Ζάκυνθος, τα Ιωάννινα, το Κιλκίς, η Καβάλα, τα Τρίκαλα, ο Βόλος, η Ηγουμενίτσα, η Πάρος, θήβα, Αίγινα, Κομοτηνή, Κοζάνη, Εύβοια, Αργίτιο, Κατερίνη, Τρίπολη, Πέλλα, Θράκη, Λακωνία, Λάρισα, Ιτέα, και Ναύπακτος.

Από τα 67 περιστατικά που καταγράφηκαν εντός της Αττικής, η πλειοψηφία αυτών έλαβαν χώρα στο κέντρο της Αθήνας, ωστόσο περιστατικά καταγράφηκαν και σε περιοχές όπως ο Μαραθώνας, η Αμυγδαλέζα, η Καλλιθέα, η Γλυφάδα, η Σαλαμίνα και ο Πειραιάς.

Χώρος τέλεσης: 7 περιστατικά συνέβησαν σε **σχολεία ή εκπαιδευτικά ιδρύματα**, **7 περιστατικά** έλαβαν χώρα στους **χώρους εργασίας του θύματος ή του δράστη** και **13 περιστατικά** στην οικία του θύματος. Η πλειονότητα των περιστατικών, δηλαδή **89 περιστατικά** έλαβαν χώρα σε **δημόσιο χώρο (δρόμος, άλσος) εκ των οποίων 1 σε δημόσιο νοσοκομείο, 10 σε ΜΜΜ και σταθμούς, 10 περιστατικά** σε Αστυνομικά Τμήματα, χώρους κράτησης ή φιλοξενίας, **3 περιστατικά** στο διαδίκτυο, **1 περιστατικό** ήταν τηλεφωνικά και 9 περιστατικά έλαβαν χώρα σε καταστήματα όπως χώροι διασκέδασης ή εστίασης.

Χαρακτηριστικά των επιθέσεων: Σημαντικός αριθμός των επιθέσεων είχε ως αποτέλεσμα την πρόκληση σωματικών βλαβών και άλλα σοβαρά αδικήματα. Καταγράφηκαν **14 βαριές σωματικές βλάβες, 2 βιασμοί** («διορθωτικός» και κατά ανηλικού από ανήλικους), 48 περιστατικά **με σωματικές βλάβες**, ή σε συνδυασμό με ασέλγεια, εμπρησμό, κλοπές, εξυβρίσεις, φθορά ξένης ιδιοκτησίας, ή ληστεία, 20 **με απειλές, ή σε συνδυασμό με εξύβριση ή παρενόχληση άλλου τύπου**, 3 περιστατικά **φθοράς ξένης περιουσίας** με εξύβριση ή κλοπή, 1 περιστατικό βεβήλωσης, 54 **εξυβρίσεις** (με διάφορες παραλλαγές που εξειδικεύονται στις επιμέρους κατηγορίες), 8 περιστατικά ασέλγειας ή προσβολής γενετήσιας αξιοπρέπειας.

Θύματα: Από τα θύματα τα οποία ήρθαν σε επαφή με τους φορείς του Έργου **117** ήταν **άνδρες**, εκ των οποίων **1 τρανς** και **46** ήταν **γυναίκες**, εκ των οποίων **14 τρανς** ενώ **7 θύματα** αυτοπροσδιορίζονται ως **κουήρ**. Εκ των προαναφερόμενων θυμάτων **16** ήταν **ανήλικοι**, ενώ **110** θύματα ανήκουν στην ηλικιακή ομάδα **19-30 ετών**, **29 θύματα** είναι ηλικίας **31-45 ετών** ενώ **τέλος 12 άτομα ανήκουν στην ηλικιακή ομάδα 45 έως και 65 ετών**. Εκτός από τα περιστατικά κατά ατόμων, καταγράφηκε **1 περιστατικό** βανδαλισμού που στοχοποίησαν την **ισραηλιτική κοινότητα** και **1 περιστατικό** που οι δράστες στοχοποίησαν **εκπαιδευτικό χώρο**.

Δράστες: Σύμφωνα με τις μαρτυρίες των θυμάτων, σε **117** περιστατικά οι δράστες των επιθέσεων που καταγράφηκαν ήταν **άνδρες**, σε **12** περιστατικά ήταν **γυναίκες**, **μια εκ των οποίων τρανς** και σε **17 περιστατικά** η επίθεση προήλθε από **μεικτές ομάδες ανδρών και γυναικών**. Σε 4 περιπτώσεις οι δράστες δεν ήταν ορατοί/ αντιληπτοί από τα θύματα. Σε **2 περιστατικά** οι δράστες ήταν **ανήλικοι**, σε **56 περιστατικά** ανήκαν στην ηλικιακή ομάδα **19-30 ετών**. Σε **47 περιστατικά** οι δράστες ήταν άνω των 30 ετών, ενώ σε αρκετά περιστατικά τα θύματα δεν κατάφεραν να προσδιορίσουν την ηλικία των δραστών.

Κατά δήλωση των θυμάτων, οι δράστες είναι στη **συντριπτική τους πλειοψηφία Έλληνες**. Καταγράφηκε επίσης **1** επίθεση από **μεικτή** εθνοτικά ομάδα με τη συμμετοχή Ελλήνων και **5 περιστατικά** στα οποία οι δράστες ήταν αλλοδαποί. Σε πολλά περιστατικά τα θύματα δεν προσδιόρισαν την εθνική ή εθνοτική καταγωγή των δραστών. Στην πλειονότητα των επιθέσεων αναφέρθηκαν περισσότεροι από 1 θύτες. Οι **122** επιθέσεις έγιναν **από ομάδες (άνω των 2 ατόμων)**, ενώ σε **64** επιθέσεις αναφέρεται **ένας μόνο θύτης**. Σε δύο επιθέσεις δεν προσδιορίστηκε ο αριθμός των θυτών.

A1. Καταγραφές επιθέσεων κατά προσφύγων και μεταναστών/-ριών λόγω αλλοδαπότητας ή/και λόγω εθνοτικής καταγωγής, θρησκείας, χρώματος

Η εικόνα της βίας κατά προσφύγων και μεταναστών/-ριών, όπως προκύπτει από τις καταγραφές του Δικτύου, συντίθεται από επιθέσεις κάθε δυνατής εμβέλειας.

Κατά τη διάρκεια υλοποίησης του Έργου καταγράφηκαν **34 επιθέσεις εναντίον προσφύγων και μεταναστών** λόγω εμφανών χαρακτηριστικών αλλοδαπότητας ή/και εθνοτικής καταγωγής, θρησκείας, χρώματος **με 35 θύματα**. Όπως αναφέρει και η Έκθεση² του Δικτύου για το 2015 «Καταγράφηκαν σοβαρές επιθέσεις, ορισμένες οργανωμένες και εμπορούμενες από ακραία ιδεολογικά στοιχεία, αλλά και επιθέσεις, οι οποίες ενώ μοιάζουν λιγότερο σοβαρές γιατί δεν προκαλούν σωματικό πόνο ή την ανάγκη άμεσης ιατρικής περίθαλψης, καταδεικνύουν την περιφρόνηση των δραστών έναντι των θυμάτων και έχουν μακροπρόθεσμα σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις στο θύμα αλλά και στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο. Έτσι, λ.χ. ενώ η ρίψη ενός φρούτου σε διερχόμενο αλλοδαπό δεν δύναται κατά πάσα πιθανότητα να τον τραυματίσει σωματικά, συνιστά οδυνηρή έκφραση της απόρριψης του θύματος».

Θύματα: 28 άνδρες και **7 γυναίκες**. Τα θύματα των περιστατικών που καταγράφηκαν προέρχονταν από την Αίγυπτο (3), την Αιθιοπία (2), την Αιτή (1), την Αλβανία (2), το Αφγανιστάν (4), τη Βουλγαρία (1), την Γουινέα (2), την Γκάνα (1), το Μπαγκλαντές (7), τη Νιγηρία (5), το Πακιστάν (3), και τη Συρία (2). Νομικό καθεστώς θυμάτων: 11 νομίμως διαμένοντες, 1 πολίτης ΕΕ, 12 αιτούντες άσυλο, 1 αναγνωρισμένο πρόσφυγα, 1 με ανθρωπιστικό καθεστώς, 2 χωρίς νομιμοποιητικά έγγραφα και 7 χωρίς να έχουν δηλώσει καθεστώς.

Δράστες: κατά δήλωση των θυμάτων, σε 12 περιστατικά οι δράστες ήταν Έλληνες, σε 1 περιστατικό μάλλον Έλληνας, σε 1 αλβανικής καταγωγής και σε 21 περιστατικά τα θύματα δεν κατάφεραν να προσδιορίσουν την εθνικότητα των δραστών. Η πλειοψηφία των δραστών είναι άνδρες (28 περιστατικά), σε 1 περιστατικό η δράστης είναι γυναίκα ενώ σε 4 περιστατικά οι δράστες είναι και γυναίκες και άνδρες. Σε 1 περιστατικό το θύμα δεν κατάφερε να προσδιορίσει το φύλο των δραστών.

Οι δράστες ήταν σε 3 περιστατικά μεταξύ 18-30 ετών, σε 2 περιστατικά 30-40 ετών, σε 1 περιστατικό οι δράστες ήταν 40-50 ετών ενώ σε 28 περιστατικά τα θύματα δεν προσδιόρισαν την ηλικία των θυτών. 24 επιθέσεις έγιναν από περισσότερους δράστες και 9 επιθέσεις από ένα δράστη. Σε 1 περιστατικό το θύμα δεν κατάφερε να προσδιορίσει τον αριθμό των θυτών.

Ιδιότητα δραστών: Δημόσιοι υπάλληλοι (1), ένστολοι (5), εργοδότες (4), μέλη εξτρεμιστικής ομάδας (9), πολίτες (12). Σε 1 περιστατικό το θύμα δεν κατάφερε να προσδιορίσει την ιδιότητα των δραστών.

A2. Επιθέσεις κατά προσφύγων/μεταναστών/ακτιβιστών στο πλαίσιο της προσφυγικής κρίσης

Οι οργανώσεις που συμμετείχαν στο εν λόγω Έργο έκριναν απαραίτητη την επιτόπια έρευνα κατά τη διάρκεια της προσφυγικής κρίσης στα νησιά του Αιγαίου τα οποία είτε δεχόντουσαν κατά τη δεδομένη χρονική στιγμή τους περισσότερους πρόσφυγες και μετανάστες, είτε δημοσιεύονταν αρκετά περιστατικά που θα μπορούσαν να αποτελούν εγκλήματα μίσους. Βάσει αυτού πραγματοποιήθηκε επιτόπια έρευνα στην Κω **29-31/10/2015** και τη **Λέσβο (3-5/11/2015)**.

Κως

Συνολικά καταγράφηκαν **8 περιστατικά**, στα **3** εκ των οποίων τα θύματα είναι **ακτιβιστές**. Στα συγκεκριμένα περιστατικά **δράστες είναι πολίτες**. Ο χώρος τέλεσης των περιστατικών είναι **δημόσιος χώρος ή χώρος φιλοξενίας προσφύγων και μεταναστών**. Τα 2 από αυτά τα περιστατικά αφορούν **εξυβρίσεις ή/και κλοπή και φθορά ξένης περιουσίας** ενώ το τρίτο περιστατικό αφορά σε **σωματική βλάβη και εξύβριση**.

Στα υπόλοιπα περιστατικά στοχοποιήθηκαν νεοαφιχθέντες πρόσφυγες/ μετανάστες και αναφέρθηκαν σε εμάς μέσω αυτοπτών μαρτύρων. Πρόκειται για 5 που τελέστηκαν σε δημόσιο χώρο (λιμάνι, γήπεδο), ως δράστες αναφέρθηκαν ένστολοι και αφορούν σε σωματική βλάβη, απειλές και εξύβριση.

Περιστατικό που κατέληξε σε μηνυτήρια αναφορά στο πλαίσιο του προγράμματος:

Κατά τη διάρκεια της επίσκεψής μας μιλήσαμε με μάρτυρες ενός σοβαρού περιστατικού βίας που συνέβη στο νησί εις βάρος νεοαφιχθέντων προσφύγων. Συγκεκριμένα τα μεσάνυχτα της 3ης Σεπτεμβρίου 2015, μια ημέρα πριν την επίσκεψη των Επιτρόπων κκ. Αβραμόπουλου, Τίμερμανς, αυτόκλητη ομάδα «αγανακτισμένων πολιτών» συγκεντρώθηκε, κραδαίνοντας σανίδες, ξύλινα ρόπαλα και σιδερογροθιές στην πλατεία έξω από το μέγαρο της Αστυνομικής Διεύθυνσης Κω. Στη συνέχεια προέβη σε λεκτικές προσβολές εις βάρος της εθνικής καταγωγής των συγκεντρωμένων, ανάμεσα στους οποίους υπήρχαν οικογένειες με παιδιά, οι οποίες σύντομα κλιμακώθηκαν σε βιαιοπραγίες. Για το περιστατικό κατατέθηκε έγκληση παθούσας, αλληλέγγυας πολίτη και θύματος της επίθεσης, καθώς και μηνυτήρια αναφορά ενώπιον του κ. Εισαγγελέα Εφετών Δωδεκανήσου.

Ωστόσο, πολλά από τα περιστατικά δεν ήταν εύκολο να εντοπιστούν και άρα να καταγραφούν επισήμως στις φόρμες καταγραφής καταρχάς διότι τα θύματα έχουν αποχωρήσει από την Κω και τα στοιχεία ήταν ελλιπή. Η αμέσως επόμενη επιλογή ήταν η καταγραφή περιστατικών μέσω μαρτύρων. Τέλος, αναφέρθηκαν κάποια περιστατικά στα οποία δεν ήταν μάρτυρες όσοι ήρθαμε σε επαφή, αλλά είτε αντιλήφθηκαν το περιστατικό αφού έγινε είτε το ίδιο περιστατικό επαναλαμβανόταν από διάφορα άτομα, άρα θεωρήσαμε ότι θα πρέπει να αναφερθεί με κάθε επιφύλαξη ως προς την ακρίβεια των στοιχείων.

Λέσβος

Καταγράφηκε **1 περιστατικό όπου στοχοποιήθηκε πρόσφυγας/ μετανάστης** και αναφέρθηκε σε εμάς μέσω αυτοπτών μαρτύρων. Τελέστηκε σε **δημόσιο χώρο (χώρο φιλοξενίας), ως δράστης** αναφέρθηκε ένας **ένστολος** και αφορά σε **εξύβριση**.

Και στην περίπτωση της Λέσβου ορισμένα περιστατικά δεν ήταν δυνατόν να καταγραφούν επισήμως στις φόρμες καταγραφής καταρχάς για τους ίδιους λόγους που εξηγούνται ανωτέρω.

Συμπέρασμα

Στην περίπτωση της Κω, σαν γενικό συμπέρασμα, θα μπορούσαμε να πούμε ότι καταρχάς η αδιάφορη έως αρνητική στάση των αρχών (δήμος/εκκλησία), η διάχυτη αδιαφορία της τοπικής κοινωνίας, η ανεμπόδιστη οικονομική εκμετάλλευση των προσφύγων, η δυσκολία των ΜΚΟ ελληνικών και διεθνών και των οργανισμών να καταγγείλουν συμπεριφορές αλλά και συγκεκριμένα περιστατικά λόγω απουσίας πλαισίου παρέμβασης, η σχετική αδυναμία των τοπικών ομάδων αλληλεγγύης να καταγγείλουν (λόγω: πρόσφατης σύστασης, εξαίρεσης ως προς το γενικό κλίμα που επικρατεί στην τοπική κοινωνία, της έλλειψης χρόνου και μέσων να στοιχειοθετηθούν μαρτυρίες αφού απορροφούνται όλες οι δυνατότητες σε ανθρώπινο δυναμικό και μέσα από την καθημερινή ενασχόληση και κάλυψη των βασικών αναγκών των προσφύγων που καταφτάνουν τελώντας ουσιαστικό έργο) έχουν ως αποτέλεσμα την καθιέρωση ευνοϊκών συνθηκών σύνθεσης, οργάνωσης και δημόσιας έκφρασης ομάδων με ρατσιστικά κίνητρα.

Παράλληλα, όσοι από την τοπική κοινωνία δεν συμφωνούν με ρατσιστικές συμπεριφορές που βλέπουν, νιώθουν αμηχανία ή και φόβο να τις καταγγείλουν διότι δεν θέλουν να συγκρουστούν με την υπόλοιπη τοπική κοινωνία, δεν υπάρχει κανένα πλαίσιο στήριξης μαρτύρων και φοβούνται την πιθανότητα ενδυνάμωσης των επιθετικών συμπεριφορών.

Η περίπτωση της Λέσβου διχάζει. Οι αριθμοί είναι πολύ μεγάλοι. Από την μια άνθρωποι μένουν στον δρόμο ή σε κέντρα ελλιπώς εξοπλισμένα και σε άσχημες συνθήκες, από την άλλη η τοπική κοινωνία δείχνει από ανοχή μέχρι ουσιαστική αλληλεγγύη.

Σημαντικό ρόλο στην δημιουργία κλίματος ανοχής ή αντίδρασης παίζει η στάση των αρχών. Όσο οι αρχές δεν αναλαμβάνουν μέτρα αντιμετώπισης και υπάρχουν άνθρωποι σε συνθήκες εξαθλίωσης, αρκετοί πολίτες εξαγριώνονται.

Τέλος, μεγάλο ρόλο στην εκδήλωση της ρατσιστικής βίας, παίζει ο βαθμός ανάπτυξης αλληλεγγύης και η ύπαρξη αλληλέγγυων ομάδων στην τοπική κοινωνία. Όταν υπάρχει διακριτή παρουσία των ομάδων αλληλεγγύης, οι πολίτες νιώθουν πιο ασφαλείς και οι ακραίες συμπεριφορές προλαμβάνονται.

A3. Επιθέσεις λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού ή/ και ταυτότητας φύλου

Κατά τη διάρκεια υλοποίησης του Έργου καταγράφηκαν **101 περιστατικά κατά ατόμων ΛΟΑΤΚΙ** λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού ή/και ταυτότητας φύλου με **144 θύματα. 2 περιστατικά** από τα 101 αφορούν σε στοχοποίηση **και για άλλους λόγους**, όπως αναπηρία και εθνική καταγωγή.

Θύματα: Σε **53 περιστατικά** στοχοποιήθηκαν **άνδρες, εκ των οποίων 1 τρανς**, σε **38 περιστατικά** στοχοποιήθηκαν **γυναίκες, εκ των οποίων 10 τρανς** σε **4 περιστατικά** τα θύματα ήταν **μεικτές ομάδες** (κουήρ, άνδρες, γυναίκες), ενώ σε **6 περιστατικά** τα θύματα αυτοπροσδιορίζονται ως **κουήρ. Ηλικία θυμάτων:** στοχοποιήθηκαν **16 ανήλικα άτομα** (11-18 ετών), 106 θύματα ανήκουν στην ηλικιακή ομάδα **19 έως 30 ετών**, 18 θύματα ήταν μεταξύ **31-40** και σε 4 θύματα άνω **των 40**.

Δράστες: η πλειοψηφία των **θυτών είναι άνδρες (77 περιστατικά)**, σε **13 περιστατικά** θύτες είναι και γυναίκες και άνδρες, στην πλειοψηφία των οποίων πρόκειται για γονείς θυμάτων, ενώ σε **14 περιστατικά** οι θύτες είναι γυναίκες **1** εκ των οποίων τρανς. Σε **5 περιστατικά** οι θύτες είναι ανήλικοι, σύμφωνα με την δήλωση των θυμάτων.

Ως προς τον **τύπο των εγκληματικών πράξεων**, όπως αναφέρεται και στην Έκθεση του Δικτύου Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας³ «Οι καταγεγραμμένες επιθέσεις κατά ΛΟΑΤΚΙ περιλαμβάνουν σχεδόν κάθε τύπο εγκληματικής πράξης και αποτυπώνουν μοτίβα κάθε δυνατής έντασης. Καταγράφηκαν από σοβαρές επιθέσεις, όπως λ.χ. πυροβολισμοί, που είχαν ως αποτέλεσμα σοβαρές σωματικές βλάβες, βιασμοί και ασέλγειες, με στόχο την σεξουαλική

απαξίωση του θύματος και τη «διόρθωση» των σεξουαλικών προτιμήσεων του, έως «κοινότοπες» λεκτικές επιθέσεις των οποίων η περιγραφή μαρτυρά τη διάδοσή τους εντός της ελληνικής κοινωνίας και τη σοβαρότητα του αντίκτυπου που έχουν στην καθημερινότητα των στοχοποιούμενων ατόμων». Στην πλειοψηφία τους τα περιστατικά αφορούν σε **εξύβριση (65 περιστατικά)**, πολλά εκ των οποίων αφορούν και σε απειλές και φθορά ξένης περιουσίας. **30 περιστατικά** αφορούν **σε πρόκληση σωματικών βλαβών, σε συνδυασμό με εξύβριση και απειλές**. Καταγράφηκαν επίσης **4 περιστατικά ασέλγειας και 2 βιασμοί με ανήλικα θύματα**.

Καταγραφές αντισημιτικών επιθέσεων

Κατά τη διάρκεια υλοποίησης του Έργου καταγράφηκε 1 **περιστατικό βεβήλωσης χώρου** με θρησκευτικό και συμβολικό χαρακτήρα και αφορά στη βεβήλωση του μνημείο ολοκαυτώματος στην Καβάλα.

Για τους σκοπούς της μετάφρασης, παρατίθεται το σχετικό εδάφιο από την τελική έκθεσή του Δικτύου Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας, το οποίο κατέγραψε συνολικά 4 περιστατικά βεβήλωσης χώρων με θρησκευτικό και συμβολικό χαρακτήρα.

«Δύο περιστατικά αφορούν στη βεβήλωση νεκροταφείων στη Νίκαια και στην Καβάλα με ναζιστικά και αντισημιτικά συνθήματα. Για τη βεβήλωση του νεκροταφείου στη Νίκαια, ανέλαβε την ευθύνη στο διαδίκτυο η οργάνωση «Combat18 Hellas» κατόπιν ανάρτησης φωτογραφιών με την «υπογραφή» της οργάνωσης.

Το τρίτο περιστατικό αφορά στη βεβήλωση του μνημείου για τους 1484 εβραίους από την Καβάλα που δολοφονήθηκαν στο στρατόπεδο στην Τρεμπλίνκα, 11 μέρες μετά τα αποκαλυπτήρια. Στο τέταρτο περιστατικό, καταγράφηκε η βεβήλωση της αναμνηστικής πλάκας στην παιδική χαρά της πλατείας Πάφου για τα 13.000 παιδιά που δολοφονήθηκαν από τους ναζί.

Η βεβήλωση ιερών και συμβολικών χώρων στοχοποιεί την εβραϊκή κοινότητα στο σύνολό της. Η ανάληψη της ευθύνης από οργανώσεις επιχειρεί να τις ισχυροποιήσει στο νεοναζιστικό πεδίο και να στείλει ένα μήνυμα στην κοινωνία για τη δράση τους, είτε για να προσελκύσει νέα μέλη είτε για να φοβίσει όσους δεν ασπάζονται την ιδεολογία τους. Δύο από περιστατικά καταγγέλλθηκαν στην αστυνομία».

II. Παροχή υποστηρικτικών υπηρεσιών

Κατά τη διάρκεια υλοποίησης του Έργου **45 άτομα έλαβαν τις παρεχόμενες υπηρεσίες**, δηλαδή συνοδεία, διερμηνεία, πρωτογενή ιατρική, ψυχοκοινωνική. Οι εν λόγω υπηρεσίες στόχευαν στην αποφυγή δευτερογενούς θυματοποίησης των ατόμων που στοχοποιήθηκαν βάσει ρατσιστικών κινήτρων.

ΙΙΙ. Παροχή νομικής υποστήριξης

Ένας από τους σκοπούς του Έργου ήταν να παράσχει νομική υποστήριξη στα θύματα και να βοηθήσει την πρόσβαση τους στην Δικαιοσύνη. Από τα 150 περιστατικά, τα **31 έλαβαν νομική υποστήριξη/ συμβουλευτική**. Κατά τη διάρκεια υλοποίησης του Έργου **εκδικάστηκαν 6 περιστατικά**, καταγγέθηκαν στην αστυνομία **9 περιστατικά**, εκ των οποίων για τα **7 περιστατικά κατατέθηκαν μηνύσεις**. Σε **3 από τα εν λόγω περιστατικά τα θύματα ήταν ΛΟΑΤΚΙ** άτομα και στοχοποιήθηκαν λόγω του σεξουαλικού τους προσανατολισμού ή/και της ταυτότητας φύλου, **σε 3 τα θύματα ήταν πρόσφυγες/μετανάστες** ενώ τέλος σε **1 περιστατικό το θύμα ήταν υπερασπιστής ανθρωπίνων δικαιωμάτων**.

Ειδική μνεία πρέπει να γίνει στην άρνηση των θυμάτων να καταγγείλουν το περιστατικό στις Αρχές και να προχωρήσουν την ποινική διαδικασία. Βασικός λόγος για αυτό που αφορά όλες τις ομάδες στόχου του Έργου είναι η έλλειψη εμπιστοσύνης προς τις αρχές.

Ιδιαίτερα για την ομάδα των προσφύγων/ μεταναστών, ένας ακόμη λόγος είναι η μη προστασία τους από τις διαδικασίες απέλασης, παρά μόνο κατόπιν εισαγγελικής παραγγελίας.

Ενώ στις περιπτώσεις των ΛΟΑΤΚΙ βασικό εμπόδιο στην καταγγελία περιστατικών είναι ο φόβος για την αποκάλυψη του σεξουαλικού τους προσανατολισμού στο οικείο τους περιβάλλον, η απουσία νομικής αναγνώρισης της ταυτότητας φύλου και οι προηγούμενες δυσάρεστες εμπειρίες από τις επαφές τους με την αστυνομία⁴.

Κατά τη διάρκεια υλοποίησης τους Έργου, εκδόθηκαν ή δημοσιεύτηκαν ορισμένες σημαντικές δικαστικές αποφάσεις από εθνικά δικαστήρια σε υποθέσεις που παρασχέθηκε εκ μέρους των οργανώσεων του Έργου, νομική υποστήριξη.

1. Στην υπόθεση με θύμα τον Ουαλίντ Ταλέμπ, το Δικαστήριο έκρινε ότι δεν δύναται να εφαρμοστεί το άρθρο 81 Α ΠΚ, καθώς κατά την τέλεση της πράξης ίσχυε το άρθρο 79 παρ. 3 ΠΚ, το οποίο καταργήθηκε και δεν αντικαταστάθηκε από το άρθρο 81 Α ΠΚ⁵. Οι δράστες καταδικάστηκαν για τα αδικήματα της βαριάς σκοπούμενης σωματικής βλάβης, της αρπαγής και της ληστείας. Το δικαστήριο επέβαλε ποινή κάθειρξης 13 ετών και 2 μηνών χωρίς αναστολή στον πρώην εργοδότη του θύματος, ποινή 5 ετών (με αναστολή) στον υιό του και 10 χρόνων στον καθένα από τους άλλους δύο συνεργούς. Η έφεση κατά της καταδικαστικής απόφασης εκδικάζεται σύντομα.

⁴ <https://www.refugees.org.uk/press-releases/2019/04/2019-04-16-1>

⁵ <https://www.refugees.org.uk/press-releases/2019/04/2019-04-16-1>

2. Επίσης, καταδικάστηκαν από το Γ' Μονομελές Εφετείο Κακουργημάτων Αθηνών οι ενήλικοι δράστες ληστείας, επικίνδυνης σωματικής βλάβης και παράνομης οπλοφορίας/οπλοχρησίας που έλαβαν χώρα την 28η Οκτωβρίου 2011, μετά την παρέλαση της εθνικής εορτής από ομάδα δέκα ατόμων (τα πέντε παραμένουν ασύλληπτα) εις βάρος 2 γυναικών ελληνικής καταγωγής από τη Β. Ήπειρο. Η συγκεκριμένη υπόθεση, με δράστες 2 ανήλικους και 3 ενήλικους αφορά σε μία από τις «επιμέρους» αξιόποινες πράξεις (περίπου 60) που διαπράχθηκαν στα πλαίσια της επιλήψιμης δραστηριότητας της Χρυσής Αυγής και έχει συσχετιστεί με τη δικογραφία. Το δικαστήριο κήρυξε ενόχους τους ενήλικους κατηγορούμενους για όλα τα αδικήματα (ληστεία, επικίνδυνη σωματική βλάβη, οπλοφορία) και καταδίκασε τους παρόντες 2 κατηγορούμενους, δράστες της επίθεσης σε κάθειρξη 14 ετών και 10 μηνών και 15 ετών και 6 μηνών αντίστοιχα. Ο τρίτος κατηγορούμενος όντας απών καταδικάστηκε επίσης σε κάθειρξη 14 ετών και 10 μηνών. Το Δικαστήριο δε δέχτηκε ότι οι δράστες τέλεσαν τα ως άνω αδικήματα εμφορούμενοι από μίσος εξαιτίας της εθνοτικής καταγωγής των παθουσών, χωρίς να αιτιολογήσει περαιτέρω τουλάχιστον κατά την εκφώνηση της απόφασης. Ωστόσο το δικαστήριο δεν έδωσε αναστέλλουσα δύναμη στις εφέσεις των δραστών, κρίνοντας εμμέσως πλην σαφώς ότι πρόκειται για επικίνδυνους δράστες που προέβησαν στις ανωτέρω πράξεις με ιδιαίτερα βάνουσο και εξευτελιστικό τρόπο.

3. Στις 15.12.2015 ολοκληρώθηκε στο Μονομελές Εφετείο Κακουργημάτων Αθηνών η δίκη των δραστών για ληστεία, απρόκλητη επικίνδυνη σωματική βλάβη και οπλοφορία/οπλοχρησία που έλαβαν χώρα στην Αθήνα την 14η Φεβρουαρίου 2015 εις βάρος δύο ανδρών, μπαγκλαντεσιανής και πακιστανικής καταγωγής. Συγκεκριμένα, οι δύο επιθέσεις έγιναν σε διάστημα 10 λεπτών από 3 δράστες στην Ομόνοια. Το Μονομελές Εφετείο Κακουργημάτων Αθηνών κήρυξε ενόχους τους κατηγορούμενους για τα αδικήματα της επικίνδυνης σωματικής βλάβης, οπλοφορίας, οπλοχρησίας με την επιβαρυντική περίπτωση του άρθρου 81 Α του Ποινικού Κώδικα περί ρατσιστικού εγκλήματος και επέβαλε στους δύο κατηγορούμενους, δράστες της επίθεσης σε ποινή φυλάκισης πέντε ετών και πέντε ετών και ενός μηνός, αντίστοιχα.

IV. Συστάσεις προς την Πολιτεία

Δεδομένου ότι όλες οι οργανώσεις που συμμετείχαν στο Έργο, είναι ταυτόχρονα και μέλη του Δικτύου Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας, και ότι το εν λόγω Έργο υλοποιήθηκε υπό την αιγίδα του Δικτύου και υποστηρικτικά προς αυτό, τα αιτήματά και οι συστάσεις προς την Πολιτεία δεν μπορούν παρά να είναι τα ίδια, τα οποία και αναφέρουμε στην τελική Έκθεση του Έργου:

Προς το Υπουργείο Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης

A. Διαχείριση του ρατσιστικού εγκλήματος

- 1.** Υιοθέτηση ειδικού επιχειρησιακού σχεδίου πρόληψης και αντιμετώπισης των ρατσιστικών εγκλημάτων με ειδική πρόβλεψη για τις περιφερειακές αστυνομικές διευθύνσεις και τα αστυνομικά τμήματα.
- 2.** Ενίσχυση των Τμημάτων Αντιμετώπισης Ρατσιστικής Βίας: κατάλληλη στελέχωση, μη μετακίνηση των Διοικητών και υπηρετούντων σε αυτά τα Τμήματα με μεγάλη συχνότητα και αποχή από ταυτόχρονη μετακίνηση μεγάλου τμήματος των υπηρετούντων.
- 3.** Διεξαγωγή εκπαιδευτικού προγράμματος, με συνδρομή από διεθνείς και ευρωπαϊκούς οργανισμούς με εξειδίκευση και εμπειρία στην εκπαίδευση των σωμάτων ασφαλείας και δικαιοσύνης, σταδιακά για το σύνολο των υπηρετούντων της ΕΛΑΣ.
- 4.** Ενημέρωση των αστυνομικών σχετικά με την υποχρέωση συνδρομής των θυμάτων, παρέμβασης για τη διάσωσή τους και μέριμνας για την παραπομπή τους στις κατάλληλες υπηρεσίες.
- 5.** Κατάλληλη διάχυση εντός του σώματος των υποχρεώσεων που απορρέουν από την Εγκύκλιο «Η αντιμετώπιση του ρατσισμού, της ξενοφοβίας και των διακρίσεων κατά την αστυνομική δράση» (8/11/2014). Ρητή επιφόρτιση των Διοικητών των αστυνομικών τμημάτων με τη διάδοση του περιεχομένου της εγκυκλίου.
- 6.** Συνεργασία των αστυνομικών τμημάτων όλης της επικράτειας με κυβερνητικούς ή μη κυβερνητικούς φορείς και μεταναστευτικές κοινότητες για την παροχή ιατρο-κοινωνικής βοήθειας, νομικής συνδρομής και διερμηνείας ώστε να διευκολύνεται η πρόσβαση του θύματος στην αστυνομία.
- 7.** Αποχή από τη δίωξη για παράνομη είσοδο και απαγόρευση της σύλληψης και της διοικητικής κράτησης του καταγγέλλοντος μάρτυρα για το διάστημα που μεσολαβεί από την καταγγελία έως την έκδοση της ειδικής εισαγγελικής πράξης του στοιχ. β) της παρ. 1 του άρθρου 1 της ΚΥΑ 30651/2014, καθώς και των μαρτύρων των ρατσιστικών επιθέσεων και διασφάλιση της πρόσβασής τους στις αρχές.
- 8.** Έκδοση ειδικής εγκυκλίου για την αξιοπρεπή μεταχείριση διεμφυλικών ατόμων προκειμένου οι αστυνομικοί να έχουν σαφείς οδηγίες και να αποφεύγεται η δευτερογενής θυματοποίηση.
- 9.** Προστασία των δικαιωμάτων των *υπερασπιστών* ανθρωπίνων δικαιωμάτων, δηλαδή όσων ατόμων και φορέων προωθούν και προστατεύουν τα ανθρώπινα δικαιώματα.

B. Αντιμετώπιση της αστυνομικής βίας με ρατσιστικό κίνητρο

1. Συγκρότηση ενός πραγματικά ανεξάρτητου και αποτελεσματικού μηχανισμού διερεύνησης καταγγελιών. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τις συστάσεις των διεθνών οργανισμών, ο μηχανισμός αυτός δεν θα πρέπει να έχει δομική ή οργανωτική σύνδεση με την αστυνομία.
2. Πρόβλεψη ειδικής διαδικασίας στο πλαίσιο του πειθαρχικού ελέγχου εντός της ΕΛ.ΑΣ. για την ταχύτερη εξέταση αυθαιρεσιών με ρατσιστικό κίνητρο.

Προς το Υπουργείο Δικαιοσύνης

1. Εκπαίδευση των εισαγγελικών και δικαστικών αρχών ως προς τη διαχείριση του εγκλήματος μίσους.
2. Επέκταση της καλής πρακτικής ορισμού Ειδικών Εισαγγελέων για το ρατσιστικό έγκλημα και σε άλλες περιφερειακές Εισαγγελίες και αφιέρωση των Ειδικών Εισαγγελέων σε συναφή μόνο εγκλήματα.
3. Νομοθετική πρόβλεψη για την προστασία των υπερασπιστών ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
4. Επικύρωση της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας⁶.
5. Επικύρωση της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για το έγκλημα στον κυβερνοχώρο, και του Πρόσθετου Πρωτοκόλλου σχετικά με την ποινικοποίηση πράξεων ρατσιστικής και ξενοφοβικής φύσης που διαπράττονται μέσω συστημάτων ηλεκτρονικών υπολογιστών.

Προς το Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων

1. Εκπόνηση οδηγού για την σχολική κοινότητα σχετικά με την κατανόηση και τη διαχείριση περιστατικών βίας με ρατσιστικό και ομοφοβικό κίνητρο.
 2. Ενίσχυση του ρυθμιστικού πλαισίου καταπολέμησης της ενδοσχολικής ρατσιστικής και ομοφοβικής βίας με την έμπρακτη συμμετοχή των εκπαιδευτικών, των μαθητών και των συλλόγων γονέων και κηδεμόνων.
-

3. Δημιουργία πλατφόρμας συνεργασίας ή ενίσχυση του Παρατηρητηρίου για την Πρόληψη της Σχολικής Βίας και του Εκφοβισμού.
